

ملفوظات علامہ اقبال

۱۳۰

ادب و ادبیات

مجلد سوم

شامل آثار و رسائل تاریخی

ماہنامہ ادب و ادبیات

تالیف

دکتر سید اختر حسین

ادب و ادبیات

مجلد سوم

تالیف
دکتر سید اختر حسین

ملفوظات علامہ اقبال

۱۳۰

از آستارا تا استارباد

www.KitaboSunnat.com

سلسله انتشارات انجمن آثار ملی

۱۳۰

اَز اَسْتَاذِ اَنَا اَسْتَاذِ اَبَا

مجلد سوم

شامل آثار و بناهای تاریخی

مازندران و سنجری

تألیف

دکتر منوچهر ستوده

www.KitaboFarsi.com

یازدهمین نشریه انجمن آثار ملی در سال ۲۵۳۵ شاهنشاهی
سال برگزاری جشن پنجاهمین سال شاهنشاهی پهلوی

www.KetabFarsi.com

از این کتاب ۲۰۰۰ نسخه در چاپخانه

ذیبا به چاپ رسیده است

شماره ثبت کتابخانه ملی ۱۸۸۳ مورخ ۳۵/۱۱/۲۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بنام آفریدگار بزرگ حجین

باعرض سپاس فراوان به درگاه پروردگار گیتی و درود بسیار بر
و ائمه پیران حضرت محمد مصطفی (ص) در تو عنایات کریمانه همیشه
ذات نجسته اعلی حضرت همایون محمد رضا شاه پهلوی شاهنشاه آریامهر مجلد سوم
کتاب "از ستار تا ستار باد" شامل اطلاعات مربوط به آثار و بناهای
تاریخی قسمتهای غربی خطه مازندران به معرض انتشار و استفاده علاقه مندان
گذازده میشود.

(۱)
همانطور که در دیباچه نخستین مجلد دوره کتاب "از ستار تا ستار باد"
اشاره نمود همه سرزمینهای واقع در جنوب دریای خزر بخشی از کشور مازندران
و کانونهای از تمدنهای باستانی ایران بشمار رفته و بواسطه وضع طبیعی و آب
وهوای آن از اصول معماری ویژه امی نینس برخوردار بوده است و بهمین جهت

خواه از کاخ پیداشدن آثار مدفون در دل خاک که به دورانه‌های پیش از تاریخ
یاسده‌های پیش از اسلام و حتی تا چند سده بعد از اسلام ارتباط دارد
و خواه از نظر بناهای تاریخی موجود از عهد اسلام حائز اهمیت مخصوص است
و در مجلد حاضر شرحی که اشاره رفت اطلاعات مربوط به آثار و ابنیه تاریخی نواحی
غربی مازندران گردآوری و تدوین شده است و یقیناً مطالب ناشناخته
فراوان در بردارد که خوانندگان گرامی با بررسی متن کتاب بهتر حکم کلی آنرا درمی یابند.
مؤلف محترم دوره "از ستار تا ستار باد" بصورت اصولی و منظم
نسبت به تالیف مجلدات آن کوشش بخرج داده و میدد و به ترتیبی که در مجلدات
پیشین گذشت ابتدا آثار باستانی و بناهای تاریخی قسمتهای غربی استاکیلان
که در آن سوی سفیدرود واقع گشته است (و بنام بیس خوانده میشود) در
نخستین مجلد معرفی نموده و پس از آن اینگونه آثار و ابنیه را در قسمت شرقی کیلان
واقع در این جانب سفیدرود که بنام بیس پیش می نامند) مورد شناسائی و بررسی
قرار داده و شرح آن در مجلد دوم بچاپ رسیده و اینک در مجلد حاضر نوبت به
و بناهای تاریخی مازندران غربی "از سامان رود خانه سورخانی" (= سفیدرود)
تا کناره رود "بیراز" رسیده است و طبعاً "مجلد چهارم حاوی مطالب اطلاعات

راجع به آثار و ابنیه تاریخی مربوط به قسمتهای خاوری مازندران خواهد بود و پس از
آن آثار باستانی و بناهای تاریخی سرزمین پهناور گرگان در مجلد پنجم معرفی خواهد
گشت و مجلدات ششم و هفتم بدلائلی که در سه آغاز آن دو جلد مذکور افتاد^(۲)
پیش از سه مجلد اخیر الذکر به چاپ رسید و منتشر گردید.

ضمن ستایش از کوششهای همیشگی دانشمند گرامی آقای دکتر منوچهر ستوده
جهت ادامه و تکمیل خدمت خطیری که بر عهده گرفته اند با دآوری این نکته را مناسب
میداند که بسیاری از اطلاعات باستانی و آثار تاریخی مازندران همانند این گونه مکانها
در کیلان و همچنین نقاطی در دشت و بامونهای گرگان به علت وضع طبیعی محل آنها
از جهات گوناگون ناشناخته مانده است و آنچه بمنظور دسترسی و معرفی آنها
بوسیله مؤلف دوره مجلدات کنونی صورت گرفته می گیرد در بین سرسختی و پایبرد
و علاقه وی با انجام دادن چنین خدمت مهم و اساسی است و جز اینگونه عوامل
انگیزه دیگری را آن یارانی نتواند بود تا عناصر دانشمند و پرهیزنده را به گام نهادن
در این راه دشوار و ادرا نماید و این معنی بیش و کم در مورد مؤلفان دیگری هم که برای
تهیه کتابهای مربوط به آثار فرنگ دیرین ایران در سایر استانهای کشور
با انجمن آثار ملی همکاری و همکاری می بیند صدق می کند و اساساً خدمت

به آثار تاریخی و پاسداری یادگارهای ملی و فرهنگی ایران در هر کجا و به هر حال
و به صورت نیازمند عشق و اخلاص و ایمان در راه چنین هدفهای مقدس
است به فرموده شیخ اجل سعدی :

غم عشق آمد و غمهای دیگر پاک ببرد سوزنی باید که ز پای آرد و خاری

در پایان از بنه نیکم دانی که برای پیشرفت هدف و منظور ملی و علمی مؤلف
ارجند کتاب به وی و انجمن آثار ملی مساعدت و یاری فرموده اند و شایسته
اسلان خلعتبری در زمره ایشان بوده و نام شریف سایر شخصیتها هم در
مقدمه کتاب آمده است صمیمانه اظهار همتان می نماید و با امید واری توفیق
روز افزون سرزندان مرز و بوم عزیز ایران در راه نلمه بانی و خدمت به میراث
فرهنگی خویش سر آغاز را پایان می بخشد و خوانندگان گرامی را به بهره مندی
از متن کتاب دعوت مینماید.

بنده کرامت
انجمن آثار ملی

(۱) نشریه شماره (۷۰) انجمن آثار ملی در مرداد ماه ۱۳۴۹ (۲۵۲۹ شایه شاهی)

(۲) نشریه های شماره ۱۱۸ و ۱۱۹ - انجمن آثار ملی هر ماه ۱۳۵۴ (۲۵۳۴ شایه شاهی)

فهرست

۱-۷۹	مقدمه
	فهرستی از بناها و آثار تاریخی خاک مازندران غربی به ترتیب سنوات
۷-۳۶	هجری قمری
۱۹-۲۱	طرح و نمای بناهای متبرک مازندران غربی
۲۱-۲۲	خطاطان و کتیبه نویسان
۲۲-۳۲	نجانان و کنده کاران (= تقاران)
۳۲-۳۴	بنایان
۳۴-۳۵	کاشی کاران
۳۵	سنگ تراشان
۳۵	رویگران
۳۶	گچ بران
۳۷-۴۵	درختان کهنسال در خاک مازندران غربی
۳۷-۳۹	درختان آزاد
۳۹-۴۰	درختان بلوط (= مازو)
۴۰-۴۱	درختان پلت (= افرا)
۴۱	درختان تادانه (= تو)
۴۱-۴۳	درختان چنار

س	فهرست
۱۴-۱۷	تاریخ طبرستان
۱۷-۲۰	سکه‌های طبرستان
۲۱-۹۹	بخش اول - تنکابن
۲۱-۲۸	۱- جغرافیای تاریخی تنکابن
۲۹-۴۳	۲- بناها و آثار تاریخی سخت‌سرو تنکابن
۴۴-۵۳	۳- بناها و آثار تاریخی گلیجان تنکابن
۵۴-۶۸	۴- بناها و آثار تاریخی خرم‌آباد تنکابن
۶۹-۷۸	۵- بناها و آثار تاریخی دوهزار و سه‌هزار تنکابن
۷۹-۸۲	۶- بناها و آثار تاریخی نشنای تنکابن
۸۳-۹۹	۷- بناها و آثار تاریخی لنگای تنکابن
۱۰۱-۱۶۲	بخش دوم - کلارستاق
۱۰۱-۱۰۶	۱- جغرافیای تاریخی کلارستاق
۱۰۷-۱۱۷	۲- بناها و آثار تاریخی دشت کلارستاق
۱۱۸-۱۲۵	۳- بناها و آثار تاریخی نواحی بیرون‌بشم کلارستاق
۱۲۶-۱۴۲	۴- بناها و آثار تاریخی کلاردشت کلارستاق
	۵- بناها و آثار تاریخی کوهستان شرقی و غربی کلارستاق
۱۴۳-۱۶۲	کلارستاق
۱۶۳-۲۴۱	بخش سوم - کجور
۱۶۳-۱۶۶	۱- مختصری از جغرافیای تاریخی کجور
۱۶۷-۲۲۶	۲- بناها و آثار تاریخی کوهستان کجور
۲۲۷-۲۲۸	۳- جغرافیای دشت کجور
۲۲۹-۲۴۱	۴- بناها و آثار تاریخی دشت کجور
۲۴۳-۳۷۶	بخش چهارم - نور
۲۴۳-۲۴۴	۱- مختصری از جغرافیای کوهستان نور

دو	از آستارا تا استارباب
۴۳	درختان سور (= سرو جنگلی)
۴۳	درختان سفیدار
۴۳	درختان شهر (= شمشاد)
۴۳-۴۴	درختان کرزل
۴۴	درخت کهل
۴۴	درخت گردو
۴۴-۴۵	درختان لنگا (= اوجا = نارون)
۴۷-۶۸	کتابشناسی حاشیه دریای مازندران
	کتب و رسایلی که به زبانهای خارجی در باره نواحی و شهرهای ساحلی دریای مازندران نوشته‌اند
۴۷-۶۷	فهرست کتبی که قبل از زمان ملگونوف نویسندگان روسی در باره گیلان و مازندران و گرگان نوشته‌اند
۶۷-۶۸	نوشته‌اند
۶۹-۷۴	اصطلاحات فنی و لغات محلی
۷۵-۷۹	منابع و مآخذی که در نوشتن این کتاب از آنها استفاده شده است
۱	دنباله مجلد دوم
	بازمانده بناها و آثار تاریخی جیر ولایت اشکور سیارستاق
۱	و بالااشکور
۱	امامزاده برهان در دهکده میج بالااشکور
۱-۲	بقعه شاه سفیدکوه
۲	چشمه دم‌کش در فتیج گواپراوشیان
۲-۳	چاه عمیقی که با سنگ چیده‌اند
۳	باقی بناها و آثار تاریخی اوشیان
۵-۴۰	جغرافیای تاریخی و انسانی و تاریخ مازندران
۱۲-۱۴	طوایف و تیره‌های ساکن در مازندران

۲۴۵-۳۱۵	۲- بناها و آثار تاریخی کوهستان نور
۳۱۶	۳- جغرافیای تترستاق نور = ترتیه‌رستاق نور
۳۱۷-۳۲۵	۴- بناها و آثار تاریخی تترستاق نور
۳۲۶-۳۳۱	۵- جغرافیای تاریخی دشت نور
۳۳۲-۳۳۶	۶- بناها و آثار تاریخی ناتل‌کناردشت نور
۳۳۷-۳۹۰	۷- بناها و آثار تاریخی ناتل‌رستاق دشت نور
۳۶۱-۳۶۶	۸- بناها و آثار تاریخی میان‌بند نور
۳۶۷	۹- بناها و آثار تاریخی میان‌رود پایین نور
۳۶۸	۱۰- بناها و آثار تاریخی لایج نور
۳۶۹-۳۷۶	۱۱- بناها و آثار تاریخی نایج نور
	بخش پنجم - لار قصران و بالالاریجان
۴۷۷-۴۸۷	۱- جغرافیای تاریخی لار قصران
۳۷۷-۳۷۹	۲- بناها و آثار تاریخی لار قصران
۳۸۰-۳۹۱	۳- جغرافیای تاریخی لاریجان
۳۹۲-۳۹۴	۴- بناها و آثار تاریخی بالالاریجان و امیری لاریجان
۳۹۵-۴۶۲	۵- جغرافیای طبیعی و انسانی دلارستاق
۴۶۳-۴۶۵	۶- بناها و آثار تاریخی دلارستاق
۴۶۶-۴۸۰	۷- جغرافیای طبیعی و انسانی نمارستاق
۴۸۱-۴۸۲	۸- بناها و آثار تاریخی نمارستاق
۴۸۳-۴۸۷	تعلیقات و اضافات
۴۸۹-۵۰۴	تصحیحات و تعلیقات
۵۰۵-۵۰۹	عکسهای بناها و آثار تاریخی مازندران غربی
۵۱۱-۷۴۸	فهرست نامها
۷۴۹-۸۳۳	

خداوند در توفیق بگشای

مقدمه

کتابی که از زیر نظر خواننده گرامی می‌گذرد، مجلد سوم از آستارا تا استارباد است. در این مجلد بناها و آثار تاریخی مازندران غربی از سامان رودخانه سورخانی (= سفیدتمیش) تا کناره رود هراز شرح داده شده است و بخشهای جغرافیایی این قسمت از خاک مازندران از غرب به شرق یکی پس از دیگری مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است.

ابتدای شهرهای ساحلی بررسی شد و پس از رسیدن به رودخانه‌هایی که آثاری درکناره آنها حدس زده می‌شد، دنباله رودخانه راتا سرچشمه‌های آن گرفتیم و آثار قابل ذکر کناره‌های چپ‌وراست آن را بررسی کردیم و دوباره به دشت آمدم.

بخشهایی که آثار آنها در این کتاب گنجانده شده، بدین ترتیب است.

۱- تنکابن شامل: سخت‌سر (= رامسر)، جوردی (= جواهرده) که بیلاق سخت‌سر است، جنده رودبار (= جنت‌رودبار)، گلیجان، خرم‌آباد (= بلده = قلاگردن)، دوهزار، سه‌هزار، زوار،

نشتا و لنگا .

۲- کلارستان شامل : دشت کلارستان، بیرون بشم، کلاردشت، کوهستان شرقی و غربی کلارستان .

۳- کوهستان کجور شامل : پنجک رستاق، کوهپیر، شهر کجور، حومه شهر کجور، زانوس رستاق .

۴- دشت کجور شامل : کران، چلندر، بلده کجور، علوی کلا، کالج.

۵- کوهستان نور شامل : اوزرود، کمرود، یالورود، بلده نور، میانرودبالا، تترستاق .

۶- دشت نور شامل : ناتل کنار، ناتل رستاق، میانرودپابین، میان بند، نائیج .

۷- لارقصران، بالالاریجان، امیری، بهرستاق، دلارستاق، نمارستاق. این دو بخش اخیر یعنی دلارستاق و نمارستاق فعلا در تقسیمات جزء نور به حساب آمده اند .

آنچه اثر تاریخی در کناره راست و چپ هراز بود تالیتکوه (= بالاخیابان و پایین خیابان) شرح دادم و لیتکوه و اهلم رستاق را که جزء خالك آمل به حساب آمده اند برای مجلد چهارم گذاشتم چون شرح بناهای تاریخی شهر آمل نیز در آن مجلد ذکر خواهد شد .

بناها و آثار تاریخی هربخش جداگانه مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت و شرح آن تا جایی که لازم به نظر می رسید داده شد . بناهای محقر و ناچیز را که اهمیت زیادی نداشتند در متن نیاردم و در آخر هربخش زیر عنوان «بناها و آثار تاریخی» ذکر کردم . چون امکان دارد که این بناهای بی اهمیت امروز، روزی سروسامانی داشته و مدفن یکی از بزرگان و سرشناسان محلی بوده که بر اثر گذشت زمان و فراموش شدن نام و نشان او به وضع موجود افتاده است .

در مدت بررسی این پهنه پهناور، راد مردانی پیدا شدند که ساعات عمر عزیز خود را صرف همراهی این بنده کرده یا وسایل تسهیل کار اینجانب را فراهم آورده اند . یادایشان در اینجا دین ایشان را بردوش من سبکتر خواهد کرد . از یکایک آنان برای همیشه متشکر و ممنوم .

آقای ارسلان خلعت بری که حق استادی نیز به گردن بنده دارند، بیش از ده نامه به خویشان و دوستان خود در این صفحات نوشتند و این بنده را به آنان معرفی کردند . این رادمرد امروز در میان مانیت خدایش بیمارزد و قرین رحمت کند .

آقای ابوالفضل علامه فهرست مفصلی از بناها و آثار تاریخی ناحیه شهسوار را نوشتند و محللهای آنها را نشان دادند .

آقای موسی صمیمی رئیس آموزش و پرورش شهسوار دستوراتی به راهنمایان تعلیماتی دادند و راه را برای بررسی اینجانب گشودند .

آقای حسین علی رمجی - راهنمای تعلیماتی قسمت غربی شهسوار - دوسه روزی این منطقه را پایه پای اینجانب آمدند .

آقای پرویز خان امیری - راهنمای تعلیماتی ناحیه خرم آباد و دوهزار و سه هزار - در حدود یک هفته در کوه و دشت بامن همراهی کردند .

آقای غلامحسین خان خلعت بری (نصرت نظام) درخانه خود را بر من گشودند و پس از احضار کربلائی صفر علی منتظری - ده بان املاک - وضع بناهای خاندان خلعت بری را در خرم آباد برای اینجانب روشن کردند .

آقای حسین علی علی پور در بررسی بخشهای نشتا و لنگا همکاری داشتند .

آقای سهراب دیلمی آثار اطراف کلار آباد و چارز و یال بندان و

راه قدیمی پیشنبور را معرفی کردند .

آقایان کاظم زالرز و علی اصغر اسفندیاری و محمدسام در شناسائی آثار تاریخی حومه چالوس و نواحی بیلاقی و کوهستان غربی کلارستاق کمکهای مفیدی کردند .

آقای سیدعبدالله حسینی آرا - مسؤول سپاه دانش اداره آموزش و پرورش نوشهر - و آقای فیروز کیا - راهنمای تعلیماتی سپاهدانش - با اینجانب در سرما و یخبندان زمستان ۱۳۵۳ در کوه و دشت کجور همپا بودند .

آقای حاجعلی روحانی رئیس محضر شماره دو نوشهر در شناسائی بخشهای جغرافیائی دشت کجور راهنمائیهای با ارزشی کردند . دکتر افشین ستوده - دومین فرزند اینجانب - درسه سفر در سراسر دهکدههای نورو نارستاق یارو یاورمن بود. سفر اول از کمربن به دهکدههای اوزرود و کمزود و یالورود رفتیم . سفره گشاده آقای کریم صدیق بهزادی دریالو رنج سفر را از خاطر ما برد . درهتر دوربین عکاسی از کار افتاد و مجبور به بازگشت شدیم .

در سفر دوم که خاطرات تلخ آن فراموش نشدنی است ، قاطری چموش که زیرپای اینجانب بود بر اثر برخورد به قاطرهای دیگر ، در نزدیکی اوز مرا به سختی به زمین کوبید . سرو صورت و دست راست آسیب دید . پس از گذراندن شبی دراز در اوز مجبور به بازگشت شدیم . پرستارهای آقای عبدالهادی عقیلی و دلسوزیهای او در طول شب فراموش نشدنی است .

سفر سوم بادوست گرامی آقای امیرکاشفی از کمربن با قاطر به راه افتادیم . در این سفر کاشفی نیز از قاطرپرت شد و بر اثر آسیب پای او از ادامه سفر منصرف شدیم و بازگشتیم .

سفر چهارم از کمربن پس از طی دو روز راه در بلده به منزل

آقای خانابا سلطانی وارد شدیم و بلده و اطراف آن و ناحیه میانرود بالا را بررسی کردیم و از راه فیول و ایوانج به دره نارستاق وارد شدیم . ناحیه نارستاق را مورد مطالعه قرار دادیم و خود را به کنار هراز رساندیم .

آقای نصرت الله سالاری معاون اداره آموزش و پرورش سولده راه را برای بررسی صفحات دشت نور گشودند .

آقای الیاس جعفری متصدی دفتر نمایندگی آموزش و پرورش چمستان بیش از یک هفته عمر خود را از بام تا شام صرف همراهی این بنده کردند . از خداوند متعال سلامت و توفیق این افراد را مسئلت دارم .

بسیار مفتخرم که انجمن آثار ملی ، مجلد سوم از آستارا تا استارباد را جزء سلسله انتشارات خود به چاپ رسانید . در زمان ریاست تیمسار مرحوم سپهد آق اولی رحمة الله رحمة واسعة ، انجمن به فکر افتاد که کتبی درباره آثار تاریخی موجود ایران بنویسد و این کار را میان افراد مختلف تقسیم کرد . قرعه بررسی آثار تاریخی حاشیه دریای خزر را به نام اینجانب زدند .

تاکنون پنج مجلد از کتاب آستارا تا استارباد به ترتیب زیر به چاپ رسیده است :

- ۱- مجلد اول شامل آثار تاریخی گیلان بیه پس .
  - ۲- مجلد دوم شامل آثار تاریخی گیلان بیه پیش .
  - ۳- مجلد سوم شامل آثار تاریخی مازندران غربی .
  - ۴- مجلد ششم شامل اسناد تاریخی گرگان .
  - ۵- مجلد هفتم شامل اسناد تاریخی گرگان .
- امید است مجلدات چهارم و پنجم که درباره آثار تاریخی مازندران شرقی و گرگان است در آتیة نزدیکی به چاپ برسد .

از دوست همراه و رفیق موافق آقای مسعود گلزاری که در یکی از سفرهای کوهستان کجور و ناحیه کلارستاق و سفر دیگری در لاریجان قدم به قدم همراه من بودند و عکسهای زیبایی از این نقاط برداشته‌اند، تشکر می‌کنم. کار چاپ این کتاب نیز به‌عهده ایشان بود و چنانکه از صفحات آن پیداست به‌خوبی از عهده برآمده‌اند.

از کارکنان چاپخانه‌ی زیبا که دقت کافی در چاپ این کتاب کرده‌اند ممنون و متشکرم.

امید است دعای خیر من بدرقه‌راه کسانی باشد که در راه گسترش دانش سعی و کوشش دارند. خداوند چنین کسان را تنها نخواهد گذاشت و نظر لطف خود را از ایشان دریغ نخواهد داشت.

منوچهر ستوده

اول مرداد ماه ۲۵۳۵ شاهنشاهی

مطابق ۱۳۵۵ شمسی و ۱۳۹۶ هجری قمری

فهرستی از بناها و آثار تاریخی خاک مازندران غربی

به ترتیب سنوات هجری قمری

بناها و آثار مورخ مازندران غربی زیاد قدیمی نیست. قدیمیترین آنها در ورودی بقعه سیدابوالقاسم پسرالمؤید بالله در دهکده جزما (سیدابوالقاسم) در دوهزار خرم‌آباد تنکابن است که تاریخ آن به سال ۷۰۶ قمری می‌رسد و از عمر آن ۶۹۰ سال گذشته است. متأسفانه در سال ۱۳۵۳ شمسی که اینجانب مشغول بررسی این صفحات بودم با کمک متولی يك‌لنگه آن رادرهم شکسته و یکی دوشمسه آن را به غارت برده بودند.

در ورودی مقبره پلاسید در سادات محله سخت‌سر (رامسر) مورخ ۷۴۳ چنانکه در متن همین کتاب حدس زده‌ام مربوط به مقبره او نیست و از محل دیگری بدینجا نقل شده است. زیرا که صندوق این مقبره مورخ ۹۵۱ هجری قمری است. آثار و بناهای مورخ دیگر متعلق به قرن نهم و دهم هجری و قرون بعد در مازندران غربی به نظر رسید که فهرست آنها به ترتیب سنوات به‌قرار زیر است:

۱- تاریخ در ورودی بقعه سیدابوالقاسم در دهکده جزما (سیدابوالقاسم) دوهزار خرم‌آباد تنکابن (ص ۷۵) ۷۰۶ ه. ق.

- ۲- تاریخ اتمام در ورودی مقبره پلاسید در سادات محله سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۶) ۷۴۳ ه. ق .
- ۳- تاریخ صندوق طاهر و مطهر در هزارخال کجور (ص ۱۹۳) ربیع الاخر ۸۰۴ ه. ق .
- ۴- تاریخ در ورودی بقعه سلطان محمد کیادبیر صالحانی در صالحان کجور (ص ۲۰۱) محرم الحرام ۸۲۰ ه. ق .
- ۵- تاریخ صندوق امامزاده احمد رضا در لاسم بالالاریجان (ص ۴۰۹) ربیع الاول ۸۲۱ ه. ق .
- ۶- تاریخ کتیبه نمای بیرونی بنای طاهر و مطهر در هزارخال کجور (ص ۱۹۶) ۸۲۸ ه. ق .
- ۷- تاریخ اتمام نمای خارج بنای طاهر و مطهر در هزارخال کجور (ص ۱۹۶ و ۱۹۷) ۸۲۹ ه. ق .
- ۸- تاریخ ختم بنای شاه بالو به دستور ملک کیومرث بن بیستون (ص ۳۴۶) ۸۴۰ ه. ق .
- ۹- تاریخ کتیبه بیت حمام سر مقابل قلعه گلپیر (ص ۳۰۱) ۸۴۸ ه. ق .
- ۱۰- تاریخ در ورودی بقعه طاهر و مطهر در هزارخال کجور (ص ۱۸۹) جمادی الاولی ۸۴۹ ه. ق .
- ۱۱- تاریخ در ورودی بقعه امامزاده ابراهیم در تیرساترستاق (ص ۳۲۱) ۸۴۹ ه. ق .
- ۱۲- تاریخ اتمام بقعه جمشید کیاسلطان در المده کجور به دستور ملک کیومرث (ص ۲۴۰) ۸۵۱ ه. ق .
- ۱۳- تاریخ صندوق مرقد ملک کیومرث استندار (ص ۱۹۵) ۸۵۸ ه. ق .
- ۱۴- تاریخ صندوق مرقد درویش تاج الدین حسن ولی در نیاک (ص ۴۲۳) محرم ۸۶۰ ه. ق .
- ۱۵- تاریخ یادگاری شخصی نامعلوم بردیوار بقعه درویش امیر در اراضی

- ناستگ لاشک کجور (ص ۲۱۲) ذی قعدة ۸۶۰ ه. ق .
- ۱۶- تاریخ یادگاری ولی الدین در بقعه درویش امیر در اراضی ناستگ لاشک کجور (ص ۲۱۱) ۸۶۴ ه. ق .
- ۱۷- تاریخ در ورودی بقعه درویش تاج الدین حسن ولی در نیاک (ص ۴۲۳) ۸۶۶ ه. ق .
- ۱۸- تاریخ یادگاری قطب الدین بن شیخ نور الدین شاه رستم دریا باری در بقعه درویش امیر در اراضی ناستگ لاشک کجور (ص ۲۱۱) ۸۷۰ ه. ق .
- ۱۹- در ورودی بقعه سلطان حاجی که فعلا در ورودی مرقد سلطان شهاب الدین است (ص ۴۷۵) ۸۷۴ ه. ق .
- ۲۰- تاریخ سنگ قبر شمس الدین بن حسام توپا در گورستان الیت کوهستان غربی کلارستاق (ص ۱۴۸) ۸۷۴ ه. ق .
- ۲۱- تاریخ اتمام در ورودی مسجد ابابکر علی در دهکده کلا از دهکده های میانرود بالای نور (ص ۳۰۸) شوال ۸۷۷ ه. ق .
- ۲۲- تاریخ در ورودی مسجد متصل به بقعه امامزاده محمود بن موسی الکاظم در نایه نور (ص ۲۶۴) ذی قعدة ۸۷۷ ه. ق .
- ۲۳- تاریخ اتمام در ورودی يك لختی امامزاده سیدزکریا در دهکده اوزکلای اوزرودنور (ص ۲۵۹) رمضان ۸۸۰ ه. ق .
- ۲۴- تاریخ سنگ قبر کیازین الدین خواجه ابن اسکندر تاول در گورستان شاهزاده ابراهیم در دهکده صالحان کجور (ص ۲۰۸) ۸۸۰ ه. ق .
- ۲۵- تاریخ در ورودی امامزاده محمود بن موسی الکاظم در نایه اوزرود نور (ص ۲۶۲) جمادی الاخری ۸۸۶ ه. ق .
- ۲۶- تاریخ یادگاری درویش مقبولی شاعر بردیوار بقعه درویش امیر در اراضی ناستگ لاشک کجور (ص ۲۱۰) ۸۸۶ ه. ق .

- ۲۷- تاریخ در سابق امامزاده ابراهیم در دهکده دینان امیری لاریجان (ص ۴۴۹) ۸۹۸ ه. ق .
- ۲۸- تاریخ سنگ قبر سلیمان ورام بن حسین ورام در گورستان قدیمی دهکده الیت در کوهستان غربی کلارستاق (ص ۱۴۷) ۹۰۰ ه. ق .
- ۲۹- تاریخ اتمام در ورودی امامزاده یوسف بن یعقوب در کلیک نور (ص ۲۷۶) سلخ رمضان ۹۰۰ ه. ق .
- ۳۰- تاریخ کاشی کاری ازارة مرقد سلطان شهاب الدین در دهکده دیلا از دهکده های دلارستاق نور (صفحات ۴۶۸ و ۴۶۹ و ۴۷۰ و ۴۷۱) ۹۰۳-۹۰۱ ه. ق .
- ۳۱- تاریخ اتمام در ورودی بقعه درویش رستم در دهکده اطاق سرای زانوس رستاق کجور (ص ۲۲۲) محرم ۹۰۴ ه. ق .
- ۳۲- تاریخ اتمام در ورودی دیگر بقعه درویش رستم در اطاق سرای زانوس رستاق کجور (ص ۲۲۴) رمضان ۹۰۴ ه. ق .
- ۳۳- تاریخ منبرسنگی مصلاهی دهکده صالحان کجور (ص ۲۰۷) محرم ۹۰۷ ه. ق .
- ۳۴- تاریخ اتمام صندوق مرقد امامزاده محمود معروف به غریب آقا در دهکده تیرساترستاق نور (ص ۳۲۲) ۹۰۹ ه. ق .
- ۳۵- تاریخ اتمام صندوق امامزاده یحیی بن موسی بن جعفر در دهکده نوای بالالاریجان (ص ۴۲۶) ۹۱۹ ه. ق .
- ۳۶- تاریخ یادگاری درویش عمادالدین بن درویش احمد نائینی بردیوار بقعه درویش امیر در اراضی ناسنگ لاشک کجور (ص ۲۱۱) شوال ۹۲۰ ه. ق .
- ۳۷- تاریخ اتمام صندوق درویش الیاس در آس تنگه شونادشت لاریجان (ص ۴۴۵) ۹۲۰ ه. ق .

- ۳۸- تاریخ اتمام در کفش کن امامزاده محمد و امامزاده ابراهیم در دهکده هتريالورود نور (ص ۲۸۸) ۹۲۰ ه. ق .
- ۳۹- تاریخ اتمام در ورودی بقعه امامزاده موسی بن عون بن موسی الکاظم در دهکده اوز از دهکده های اوزرودنور (ص ۲۵۸) ۹۲۳ ه. ق .
- ۴۰- تاریخ اتمام صندوق مرقد بی بی خانم در دهکده نسل نما رستاق نور (ص ۴۸۶) ۹۲۶ ه. ق .
- ۴۱- تاریخ اتمام قبه مسین گنبد امامزاده محمد و امامزاده ابراهیم در دهکده هتريالورودنور (ص ۲۸۹) رجب ۹۲۶ ه. ق .
- ۴۲- تاریخ اتمام در ورودی بقعه سلطان ابابکر در کللاز دهکده های میانرود بالای نور (ص ۳۰۷) رمضان ۹۲۷ ه. ق .
- ۴۳- تاریخ اتمام در ورودی بقعه امامزاده جعفر بن امام علی النقی در دهکده انگرود اوزرودنور (ص ۲۶۹) شعبان ۹۳۳ ه. ق .
- ۴۴- تاریخ اتمام صندوق امامزاده جعفر بن امام علی النقی در انگرود اوزرود نور (ص ۲۶۹) ذی الحجه ۹۳۴ ه. ق .
- ۴۵- تاریخ اتمام در ورودی امامزاده محمد و امامزاده ابراهیم در هتريالورود نور (ص ۲۸۹) غره ذی قعدة ۹۳۹ ه. ق .
- ۴۶- تاریخ در ورودی سابق سلطان ابابکر در دهکده کلا از دهکده های میانرود بالای نور که فعلا در انبار بقعه است (ص ۳۰۸) رجب ۹۴۳ ه. ق .
- ۴۷- تاریخ یادگاری شیخ حسین بن شیخ عزالدین دریا باری معروف به لارجانی در بقعه درویش امیر در اراضی ناسنگ لاشک کجور (ص ۲۱۱) ۹۵۰ ه. ق .
- ۴۸- تاریخ صندوق مقبره سلطان ابابکر در دهکده کلا از دهکده های میانرود بالای نور (ص ۳۰۵) ۹۵۰ ه. ق .

- ۴۹- تاریخ صندوق مقبره پلاسید در سادات محله رامسر (ص ۳۶) ۹۵۱ ه. ق .
- ۵۰- تاریخ سنگ قبری در گورستان بقعه سید حسین در دهکده تازه آباد سر راه اسپچین به ساقی کلایه (ص ۹۳) جمادی الاخر ۹۵۸ ه. ق .
- ۵۱- تاریخ اتمام صندوق مرقد سید سعیدین در یاسل نور (ص ۲۷۳) محرم ۹۶۰ ه. ق .
- ۵۲- تاریخ اتمام صندوق مرقد سید محمد کیا دبیر صالحانی در صالحان کجور (ص ۲۰۳) ذی الحجه ۹۶۴ ه. ق .
- ۵۳- تاریخ اتمام صندوق امامزاده ابراهیم در دهکده تیرساترستاق نور (ص ۳۲۰) ۹۶۸ ه. ق .
- ۵۴- تاریخ اتمام بنا و درویدی امامزاده هفت تنان در هفت تنان بهرستاق لاریجان (ص ۴۵۵) ذی الحجه ۹۷۰ ه. ق .
- ۵۵- تاریخ اتمام صندوق مقبره امامزاده انوشیروان در سراسب کمرود نور (ص ۲۸۴) ربیع الثانی ۹۷۵ ه. ق .
- ۵۶- تاریخ اتمام بنای بقعه درویش رستم و درویش شهر اگیم در اطاق سرای زانوس کجور (ص ۲۲۵) صفر ۹۷۸ ه. ق .
- ۵۷- تاریخ سنگ قبر قاهر علی بیگ غجر چاوشلو در مسجد جامع بلده نور محرم ۹۷۹ ه. ق .
- ۵۸- تاریخ اتمام درویدی دیگر امامزاده هفت تنان در دهکده هفت تنان بهرستاق لاریجان (ص ۴۶۵) ۹۸۱ ه. ق .
- ۵۹- تاریخ یادگاری سید ملک جان بردیوار بقعه درویش امیر در اراضی ناسنگ لاشک کجور (ص ۲۱۲) جمادی الاولی ۱۰۱۷ ه. ق .
- ۶۰- تاریخ یادگاری محمد خیاط بردیوار بقعه درویش امیر در اراضی ناسنگ لاشک کجور (ص ۲۱۲) ۱۰۱۸ ه. ق .

- ۶۱- تاریخ سنگ قبر سید صالح طاج (ظاهراً : کاج) بن ملک مظفر در گورستان خالد کیا سلطان در مناچیر کلای علوی کلای کجور (ص ۲۳۸) ربیع الاخر ۱۰۲۸ ه. ق .
- ۶۲- تاریخ اتمام درویدی امامزاده رضا در کچل ده میانرود سفلی نور (ص ۳۴۷) ربیع الاول ۱۰۲۹ ه. ق .
- ۶۳- تاریخ اتمام پل شاه عباسی در پلور بالا لاریجان (ص ۴۰۵) ۱۰۳۴ ه. ق .
- ۶۴- تاریخ تحریر سند مبیعه یافته شده در کندلوس میخساز کجور (ص ۲۱۷ و ۲۱۸) ۱۰۳۶ ه. ق .
- ۶۵- ماده تاریخ تجدید بنای دز گامز گتی در دهکده جوردی (جواهرده) بیلاق سخت سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۲) ۱۰۴۵ ه. ق .
- ۶۶- تاریخ سنگ قبر آخوند . . . بن شیخ مراد ملا آقا بر سر راه دلیر به الیت از دهکده های کوهستان کلارستاق (ص ۱۴۶) ۱۰۷۰ ه. ق .
- ۶۷- تاریخ سنگ قبر فخر الدین بن عبدالهادی رستم دار در دهکده جور کلاک اوزرود نور (ص ۲۳۵) ۱۰۷۷ ه. ق .
- ۶۸- تاریخ سنگ قبر زرینکمر ولد مظفر باغبان و پری بنت حسین کمانگر در امامزاده محمود بن موسی الکاظم در دیولت میانرودن نور (ص ۳۰۰) ذوالحجه ۱۰۷۸ ه. ق .
- ۶۹- تاریخ سنگ قبر نام آور انگریج بن محمد در اراضی قلا کوتی نسن از دهکده های اوزرودنور (ص ۲۴۸) محرم ۱۰۹۳ ه. ق .
- ۷۰- تاریخ سنگ قبر درویش مرزا بن زرینکمر در امامزاده محمود بن موسی الکاظم در دیولت میانرودن نور (ص ۳۰۰) ۱۱۰۱ ه. ق .
- ۷۱- تاریخ سنگ قبر درویش شاهبیک بن زرینکمر در امامزاده محمود بن

- موسی‌الکاظم در دویلات میانرود نور (ص ۳۰۰) ۱۱۰۱ ه. ق .
- ۷۲- تاریخ‌اتمام‌صندوق مقبره شیخ‌احمد نوری در بلده نور (ص ۲۹۱) ذوالحجه ۱۱۰۲ ه. ق .
- ۷۳- تاریخ لوحه‌ای چوبین که سنگ‌قبر درویش گرشاسب بن درویش محمد در بقعه سید سعیدین در یاسل اوزرود نور (ص ۲۷۴) ۱۱۰۹ ه. ق .
- ۷۴- تاریخ زیارتنامه‌ای بر سنگ پادزهر در بقعه امامزاده سیدزکریا در اوزرود نور (ص ۲۶۱) ۱۱۲۷ ه. ق .
- ۷۵- تاریخ سنگ‌قبر قاسم‌علی بیج ولد محمد جعفر در گورستان نسن از دهکده‌های اوزرود نور (ص ۲۴۹) ۱۱۳۱ ه. ق .
- ۷۶- تاریخ سنگ‌قبر آخوند ملا محمد زمان در دهکده جور کلاک اوزرود نور (ص ۲۵۳) ۱۱۵۰ ه. ق .
- ۷۷- تاریخ سنگ‌قبر آخوند ملا عزیز بن درویش شرف‌الدین در جور کلاک اوزرود نور (ص ۲۵۳) ربیع‌الاول ۱۱۵۶ ه. ق .
- ۷۸- تاریخ سنگ‌قبر علی تقی ابن کربلایی محمد لطیف بابوکر (ص ۳۴۲) ۱۱۷۷ ه. ق .
- ۷۹- تاریخ سنگ‌قبر حوا بنت محمد باقر انگرودی در گورستان نسن از دهکده‌های اوزرود نور (ص ۲۴۹) ۱۱۸۴ ه. ق .
- ۸۰- تاریخ اتمام صندوق امامزاده ابراهیم در دهکده دینان امیری لاریجان (ص ۴۵۰) ۱۲۰۴ ه. ق .
- ۸۱- تاریخ سنگ‌قبر آقامیر محمد حسین در گورستان مقبره پلاسید در سادات محله سخت‌سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۷) ۱۲۰۶ ه. ق .
- ۸۲- تاریخ سنگ‌قبر رمضانعلی ولد حیدر در گورستان امامزاده ابوالقاسم در دهکده جزما (امامزاده ابوالقاسم) در دوهزار خرم آباد تنکابن

- (ص ۷۵) ۱۲۰۹ ه. ق .
- ۸۳- تاریخ سنگ‌قبر امیرخان بن شاه‌قباد خواجه‌وند در گورستان شاهزاده حسین در فیروز کلاهی پایین کجور (ص ۱۸۰) ۱۲۱۴ ه. ق .
- ۸۴- تاریخ اتمام منبر امامزاده احمد رضا در دهکده لاسم بالالاریجان (ص ۴۱۰) ۱۲۱۵ ه. ق .
- ۸۵- تاریخ درویدی بقعه امامزاده یحیی در نوآز دهکده‌های بالالاریجان (ص ۴۲۶) ۱۲۱۷ ه. ق .
- ۸۶- تاریخ سنگ‌قبر حاجی الله‌ویردی در گورستان نسن از دهکده‌های اوزرود نور (ص ۲۴۹) ۱۲۲۰ ه. ق .
- ۸۷- تاریخ اتمام درویدی بقعه امامزاده ابراهیم در دهکده دینان امیری لاریجان (ص ۴۴۹) ذی‌القعدة ۱۲۲۳ ه. ق .
- ۸۸- تاریخ سنگ‌قبر آقا حسین ولد آقا صالح در گورستان امامزاده ابوالقاسم در دهکده جزما (امامزاده ابوالقاسم) دوهزار خرم آباد تنکابن (ص ۷۵) ۱۲۲۴ ه. ق .
- ۸۹- تاریخ سنگ‌قبر تیمورخان ولد شیر محمد خان خواجه‌وند فیروز کلاهی (ص ۱۸۰) ۱۲۲۴ ه. ق .
- ۹۰- تاریخ سنگ‌قبر علی اکبر بن عباس رکا در الامل کوهستان کلارستاق (ص ۱۵۲) ۱۲۲۷ ه. ق .
- ۹۱- تاریخ سنگ‌قبری در گورستان دزگامزگتی در دهکده جوردی (جواهرده) بیلاق سخت‌سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۲۳۰ ه. ق .
- ۹۲- تاریخ اتمام منبر امامزاده عبدالمناف در دهکده عبدالمناف نما رستاق نور (ص ۴۸۵) ۱۲۳۰ ه. ق .
- ۹۳- تاریخ سنگ‌قبر محمد نصیر سلطان بن کاکاسلطان خواجه‌وند در

- ۹۴- تاریخ سنگ قبر نامدارخان بن کاکاسلطان خواجهوند در فیروزکلای پایین کجور (ص ۱۸۱) ۱۳۴۰ ه. ق.
- ۹۵- تاریخ سنگ قبر خدیجه بانو بنت کربلائی آقابابادر گورستان بقعه آقا سید ابراهیم در دهکده کرات کوتی گلیجان تنکابن (ص ۴۹) ۱۳۴۲ ه. ق.
- ۹۶- تاریخ سنگ قبری در گورستان بقعه آقا سید ابراهیم در دهکده کرات کوتی گلیجان تنکابن (ص ۴۹) ۱۳۶۰ ه. ق.
- ۹۷- تاریخ سنگ قبر کبریاختون بنت استاد علی خان ملقب به سیف در بقعه چهارسی پیمد میان بندنور (ص ۳۶۲) رمضان ۱۳۶۱ ه. ق.
- ۹۸- تاریخ سنگ قبری در گورستان دزگامزگتی در دهکده جوردی (جواهرده) بیلاق سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۳۶۷ ه. ق.
- ۹۹- تاریخ سنگ قبری در گورستان مسجد حاجی میرزا عبدالباقی در جوردی (جواهرده) بیلاق سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۴) ۱۳۶۷ ه. ق.
- ۱۰۰- تاریخ سنگ قبری در گورستان دزگامزگتی در جوردی (جواهرده) بیلاق سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۳۶۹ ه. ق.
- ۱۰۱- تاریخ سنگ قبری در گورستان دزگامزگتی در جوردی (جواهرده) بیلاق سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۳۷۰ ه. ق.
- ۱۰۲- تاریخ سنگ قبر رمضان ولدغلامعلی در گورستان بقعه آقاسید ابراهیم در دهکده کرات کوتی گلیجان تنکابن (ص ۴۹) ۱۳۷۲ ه. ق.
- ۱۰۳- تاریخ سنگ قبری در گورستان مسجد حاجی میرزا عبدالباقی در جوردی (جواهرده) بیلاق سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۴)

- ۱۰۴- تاریخ صندوقی چوبین برای مواد خواربار در نوجمه (ص ۳۷۵) ۱۳۷۲ ه. ق.
- ۱۰۵- تاریخ سنگ قبر شاه نظر ولد الهی جوربند لنگا در گورستان بقعه ایوب پیغمبر در دهکده بندبن لنگای تنکابن (ص ۸۸) ۱۳۷۳ ه. ق.
- ۱۰۶- تاریخ سنگ قبر مهر بانو بنت علی رضا در گورستان بقعه ایوب پیغمبر در دهکده بندبن لنگای تنکابن (ص ۸۸) ۱۳۷۴ ه. ق.
- ۱۰۷- تاریخ سنگ قبر زینب بنت کربلائی حاجی در گورستان بقعه ایوب پیغمبر در دهکده بندبن لنگای تنکابن (ص ۸۸) ۱۳۷۶ ه. ق.
- ۱۰۸- تاریخ سنگ قبر شهر بانو بنت آقا محمد بیگ در گورستان دزگامزگتی در جوردی (جواهرده) بیلاق سختسر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۳۷۷ ه. ق.
- ۱۰۹- تاریخ سنگ قبر عباسقلی ولد حسیب الله خان در گورستان امامزاده ابوالقاسم در دهکده جزما (امامزاده ابوالقاسم) در دوهزار خرم آباد تنکابن (ص ۷۵) ۱۳۷۸ ه. ق.
- ۱۱۰- تاریخ اتمام بنای تکیه یوش از دهکده های اوزرودنور به امر محمد اسماعیل خان نوری وکیل الملك (ص ۲۷۱ و ۲۷۲) ذی الحجة الحرام ۱۳۸۰ ه. ق.
- ۱۱۱- تاریخ اتمام ضریح بقعه امامزاده محمود بن موسی الکاظم در نایه اوزرودنور (ص ۲۶۳) ۱۳۸۸ ه. ق.
- ۱۱۲- تاریخ سنگ قبری در گورستان بقعه طاهر ومطهر در هزارخال کجور (ص ۱۹۹) ۱۳۹۰ ه. ق.
- ۱۱۳- تاریخ کتیبه شکل شاه در تنگ بریده در لاریجان (ص ۴۵۳)

- ۱۲۹۵ ه. ق .
- ۱۱۴- تاریخ سنگ قبر عسکر ولد محمد جردورونی در گورستان سیدالوافی در کلارآباد لنگای تنکابن (ص ۹۶) ۱۲۹۵ ه. ق .
- ۱۱۵- تاریخ اتمام نجاری بنای امامزاده بلال بن عون بن موسی الکاظم در نانوآکلا از دهکده‌های ناتل رستاق نور (ص ۳۵۱) ۱۲۹۸ ه. ق .
- ۱۱۶- تاریخ اتمام در ورودی امامزاده قاسم در دهکده پایین و از ناتل رستاق دشت نور (ص ۳۴۰) جمادی الاخری ۱۲۹۹ ه. ق .
- ۱۱۷- تاریخ اتمام در ورودی شاه‌رضاکیا سلطان در گورستان قدیمی ناتل از دهکده‌های ناتل کنار نور (ص ۳۵۶) ۱۳۰۱ ه. ق .
- ۱۱۸- تاریخ تعمیر امامزاده سیدزکریا در دهکده اوزکلای اوزرود نور (ص ۲۵۹) ۱۳۰۲ ه. ق .
- ۱۱۹- تاریخ تعمیر گنبد طاهر و مطهر در دهکده هزارخال کجور (ص ۱۹۸) ۱۳۰۴ ه. ق .
- ۱۲۰- تاریخ سنگ قبری در گورستان بقعه طاهر و مطهر در هزارخال کجور (ص ۱۹۹) ۱۳۰۹ ه. ق .
- ۱۲۱- تاریخ سنگ قبر شیخ میرزا بابا ولد مرحوم ابو الفضل در گورستان امامزاده ابو القاسم در دهکده جزما (امامزاده ابو القاسم) دوهزار خرم آباد تنکابن (ص ۷۹) ۱۳۱۲ ه. ق .
- ۱۲۲- تاریخ سنگ قبر غلامحسین بن نوروز علی بیگ اسکی در مسجد غربی بقعه سلطان سید محمد قرشی در امامزاده سرگزنگ بالالاریجان (ص ۴۳۷) ۱۳۱۳ ه. ق .
- ۱۲۳- تاریخ در ورودی امامزاده صالح در سوردار میان بند نور (ص ۳۶۶) شوال ۱۳۲۰ ه. ق .

- ۱۲۴- تاریخ سنگ قبری در گورستان امامزاده قاسم در زوات دشت کلارستاق (ص ۱۰۸) ۱۳۲۱ ه. ق .
- ۱۲۵- تاریخ سنگ قبری در گورستان مسجد حاجی میرزا عبدالباقی در جوردی (جواهرده) بیلاق سخت سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۴) ۱۳۲۲ ه. ق .
- ۱۲۶- تاریخ سنگ قبری در گورستان دزگامزگنی در جوردی (جواهرده) بیلاق سخت سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۳۲۲ ه. ق .
- ۱۲۷- تاریخ سنگ قبر شیخ محمد علی گرانی در مسجد شرقی بقعه سلطان سید محمد قرشی در امامزاده سرگزنگ بالالاریجان (ص ۴۳۸) ۱۳۲۷ ه. ق .
- ۱۲۸- سنگ قبری در گورستان مسجد حاجی میرزا عبدالباقی در جوردی (جواهرده) بیلاق سخت سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۴) ۱۳۲۹ ه. ق .
- ۱۲۹- تاریخ سنگ قبری در گورستان دزگامزگنی در جوردی (جواهرده) بیلاق سخت سر (رامسر) تنکابن (ص ۳۳) ۱۳۲۹ ه. ق .
- ۱۳۰- تاریخ سنگ قبری در گورستان امامزاده قاسم در زوات دشت کلارستاق (ص ۱۰۸) ۱۳۳۵ ه. ق .
- ۱۳۱- تاریخ سنگ قبری در گورستان امامزاده قاسم در زوات دشت کلارستاق (ص ۱۰۸) ۱۳۳۶ ه. ق .
- ۱۳۲- تاریخ سنگ قبری در گورستان اطراف امامزاده قاسم در زوات دشت کلارستاق (ص ۱۰۸) ۱۳۳۸ ه. ق .

طرح و نمای بناهای متبرک مازندران غربی

طرح بناهای متبرک در قسمتی از خاک مازندران غربی تقریباً همانند بناهای متبرک گیلان از اطاقی چهار گوشه یا مستطیل شکل تشکیل

شده است. در این قسمت از خاک مازندران از حدقدیمی این سرزمین که رودخانه سورخانی یا سفید تمیش است تا سامان کلارستاق به بناهایی برمی‌خوریم که طرح و نمای آنها یا بناهایی که یادآور شدیم اختلاف دارد. این بناها تحت تأثیر طرح و نمای بناهای متبرک خاک شرقی مازندران است که معمولاً میلهای مدور یا شش ضلعی یا هشت ضلعی است. از آنهاست بقاع متبرک و بنای امامزاده‌های زیر:

- ۱- بقعه سید ابراهیم نزدیک دهکده کرات کوتی گلیجان تنکابن که طرح و نمای خارجی آن مدور است (ص ۴۸).
- ۲- بقعه سید محمد در دهکده زوات از بلوکدشت کلارستاق که نه ترک است (ص ۱۰۷).
- ۳- بقعه حمزه رضا در دهکده کوشک سرای چالوس که طرح و نمای آن هشت ضلعی است (ص ۱۱۶).
- ۴- امامزاده خلیل در سعدآباد بیرون بشم کلارستاق که طرح و نمای اصلی آن چهار گوشه است و بامی کلاه درویشی به شکل منشور مثنی القاعده دارد (ص ۱۱۸).
- ۵- بقعه آقاعبدالرضا در دهکده پردنگون بیرون بشم کلارستاق که طرح و نمای آن شش ضلعی است (ص ۱۱۹).
- ۶- بقعه سید محمد در دهکده گوینر بیرون بشم که نمای آن چهار گوشه است و بامی کلاه درویشی به شکل هرم مثنی القاعده دارد (ص ۱۲۳).
- ۷- امامزاده زکریا در دهکده شکرکوه کلاردشت که طرح و نمای آن هشت ضلعی است (ص ۱۳۲).
- ۸- بقعه فضل و فاضل بر سر کوه زردک در جنوب دهکده فشکور کوهستان کلارستاق که طرح آن چهار گوشه است و گنبدی مدور دارد (ص ۱۴۵).

۹- بقعه امامزاده اساعیل در دهکده الامل کوهستان کلارستاق که طرح و نمای آن هشت ضلعی است (ص ۱۵۱).
از ساحل راست رودخانه چالوس که حدفاصل ناحیه کجور و کلارستاق است، طرح و نمای عمومی بناهای متبرک عوض می‌شود و هرچه به جانب شرق مازندران می‌رویم بیشتر به بناهای چهار ضلعی و شش ضلعی و هشت ضلعی یا بامهای کلاه درویشی برمی‌خوریم و از کناره راست رودخانه هراز به جانب شرق تقریباً طرح تمام بقاع متبرک هشت ضلعی یا شش ضلعی است. شاید بقعه شاه‌بالو در آهودشت نائل رستاق که در زمان ملک کیومرث در سال ۸۴۰ قمری ساخته شده و بقعه شیخ سلطان احمد در بلده نور رابتوان نمونه‌های زیبا و کامل این طرح در خاک مازندران غربی دانست.

برای تزیین این بناها هنرمندان بسیاری سالها به کار مشغول بوده‌اند و به کنده کاری درها و صندوقهای مرقدها یا کاشی کاری و گچ‌بری جدار داخلی بناها و نوشتن کتیبه بر جدارهای خارجی پرداخته‌اند. در اینجا نامهای ایشان را یادآور می‌شویم و به ذکر هنر هر یک می‌پردازیم.

خطاطان و کتیبه نویسان

- ۱- محمود بن نجیب رستم‌داری در سال ۸۰۴ قمری کتیبه صندوق طاهرو مطهر را در هزارخال کجور نوشته است (ص ۱۹۳) و هموست که کتیبه‌های آجری نمای خارجی این بقعه را در سال ۸۲۹ قمری تحریر کرده است (ص ۱۹۶).
- ۲- گودرز در سال ۹۰۴ قمری کتیبه‌های در ورودی درویش‌رستم و درویش شهرآگیم را در اطاق سرای زانوس کجور نوشته است (ص ۲۲۳).
- ۳- حسین بن عباس در سال ۹۵۱ قمری کتیبه‌های صندوق مقبره پلاسید

- رادر دهکده سادات محله از دهکده‌های سخت‌سر (رامسر) تنکابن نوشته است (ص ۳۶) .
- ۴- حاجی محمد گیلانی در سال ۹۶۴ قمری کتیبه‌های صندوق سیدمحمد کیا دبیر صالحانی را در صالحان کجور نوشته است (ص ۲۰۳) .
- ۵- محمدیوسف بن ملا ابراهیم تترستاقی در سال ۹۶۸ قمری کتیبه‌های صندوق امامزاده ابراهیم را در تیرسا از دهکده‌های تترستاق نور نوشته است (ص ۳۱۸) .
- ۶- عبدالله در سال ۱۰۲۹ قمری کتیبه‌های در ورودی بقعه امامزاده رضا رادر کچل‌ده میانرود سفلی نور نوشته است (ص ۳۴۷) .
- ۷- سلمان بن محمد بن ملامحمود ملک ساکن قریه یالو در سال ۱۲۹۸ قمری کتیبه‌های بقعه امامزاده بلال بن عون بن موسی الکاظم را در نانواکلای نائل رستاق نور نوشته است (ص ۳۵۱) .
- ۸- رضا ولد معصوم علی‌توب در رجب ۱۳۰۱ کتیبه‌های در ورودی بقعه شام‌رضا کیا سلطان رادر نائل رستاق نور نوشته است (ص ۳۵۶) .
- ۹- محمود رستم‌داری نویسنده کتیبه نم‌دجوق در لاراست که متن کتیبه آن را دستی تراشیده و از میان برده‌اند (ص ۳۸۸) .
- ۱۰- مهدی حسین روضه‌خوان کتیبه‌های تکیه نوا را در دهکده نوا از دهکده‌های بالالاریجان نوشته است (ص ۴۲۷) .
- ۱۱- خسرو بن اسکندر کتیبه‌های صندوق امامزاده احمد رضا را در لاسم بالالاریجان نوشته است . تاریخ اتمام منبر این امامزاده سال ۱۲۱۵ قمری است . نام این کاتب را اعتماد السلطنه حسین بن اسکندر خوانده است (ص ۴۰۹) .

نجاران و کنده‌کاران (=نتاران)

نجاران و کنده‌کاران فراوان در صفحات دشت و کوهستان

مازندران درهای ظریف و صندوقهای مرقد پرکار ساخته‌اند . کارهای هنری ایشان تا امروز چشم شیفتگان هنر را خیره می‌کند و از بن‌دندان به تحسین و آفرین وامی‌دارد . تنها در کوهستان نور چهارنسل از خاندانی لواسانی به نامهای محمد وعلاءالدین و خوشنام و محمود ، از سال ۹۲۳ تا سال ۹۶۶ قمری ، به مدت چهل و سه سال به کار نجاری و کنده‌کاری مشغول بوده‌اند و کنده‌کاریهای ظریف بردرها و صندوقهای بقاع متبرک نور از خود به جای گذاشته‌اند . تاجائیکه نگارنده بررسی کرد می‌توان صندوق مرقد سلطان ابابکر کیا را در دهکده کلا از دهکده‌های میانرود بالای نور که به دست علاءالدین بن محمد ساخته شده ، ظریفترین و پرکارترین کار این خاندان دانست . باید به جرأت گفت که نظیر این صندوق در سایر نقاط کوهستانی و دشت مازندران غربی نیز دیده نشده است ^۱ .

برای اینکه نامهای استادان نجار و کنده‌کار ضبط و ثبتی پیدا کند ، در اینجا فهرستی از نامهای ایشان را با ذکر کاری که کرده‌اند می‌آوریم :

- ۱- استاد حسین بن حاجی تنه‌جانی در سال ۷۴۳ قمری در کنونی ^۲ مقبره پلاسید را در سادات محله سخت‌سر (رامسر) تنکابن ساخته است (ص ۳۶) .
- ۲- فرهاد بن استاد رستم خلیل‌المحلی در سال ۷۸۲ صندوق بقعه هادی کیا را در حسن‌کیف مرکز کلاردشت ساخته است (ص ۱۴۰) .

۱- شاید بتوان صندوق مرقد طاهر و مطهر و صندوق گور ملک کیومرث را در هزارخال کجور تا اندازه‌ای نظیر این صندوق دانست . ^۲ - ظاهراً این در برای این بقعه ساخته نشده است .

- ۳- استاد محمد بن الحسین النجار معروف به کیا کردی ولایت رودی^۱ در سال ۸۰۴ صندوق مرقد طاهرومطهر را در هزارخال کجور ساخته است (ص ۱۹۳).
- ۴- محمد علی نجار در سال ۸۲۱ صندوق امامزاده احمد رضا را در لاسم بالالاریجان ساخته است (ص ۴۰۹).
- ۵- حسین نجار لواسانی در سال ۸۷۴ در ورودی سلطان حاجی را در دلا از دهکده‌های دلارستان نور ساخته است (ص ۴۷۵).
- ۶- محمد شاه نجار لارجانی در سال ۸۷۴ قمری در ورودی دیگر بقعه سلطان حاجی را در دهکده دلا از دهکده‌های دلارستان نور ساخته است (ص ۴۷۵).
- ۷- محمد بن حسین کیا کردی در سال ۸۴۹ قمری در ورودی بقعه طاهرو مطهر را در هزارخال کجور ساخته است (ص ۱۸۸).
- ۸- استاد یوسف بن [حسین] نجار فیروزی در سال ۸۴۹ قمری در دیگر بقعه طاهرومطهر را در هزارخال کجور ساخته است (ص ۱۸۹).
- ۹- استاد حاجی بن استاد محمود در سال ۸۴۹ در ورودی بقعه امامزاده ابراهیم را در تیرسا از دهکده‌های تترستان نور ساخته است (ص ۳۲۱).
- ۱۰- پیروز نجار بن شمس نجار در سال ۸۴۹ در ورودی بقعه امامزاده ابراهیم را در تیرسا از دهکده‌های تترستان نور ساخته است (ص ۳۲۱).

۱- این دهکده به نام «ولاترود» معروف است. این نام از سه جزء «ویه» به معنی خوب و «لات» به معنی زمین کنار رودخانه و کلمه «رود» ترکیب است یعنی محلی که زمین کنار رودخانه آن بارور و حاصلخیز است و به غلط به ولایت رود معروف شده است.

- ۱۱- استاد بایزید بن محمد نجار جیلاردی^۱ در سال ۸۶۶ در ورودی درویش تاج الدین حسن ولی را در نیاک بالالاریجان ساخته است (ص ۴۲۲).
- ۱۲- استاد سلیمان بن حسین نجار فیروزی در سال ۸۷۵ در ورودی انبار کوچک متصل به بقعه امامزاده محمود را در نایه (ناحیه) اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۴).
- ۱۳- حسین بن نجار در شوال سال ۸۷۷ قمری در ورودی مسجد سلطان ابابکر کیا را در کلا از دهکده‌های میانرود بالای نور ساخته است (ص ۳۰۸).
- ۱۴- سید علی در سال ۸۸۰ قمری در ورودی بقعه سید زکریا را در دهکده اوزکلا از دهکده‌های اوزرود نور ساخته است (ص ۲۵۹).
- ۱۵- استاد خسرو بن علی نجار در سال ۸۸۰ در ورودی بقعه سید زکریا را در اوزکلا از دهکده‌های اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۰).
- ۱۶- استاد حبیب بن استاد حسین نجار کمری در سال ۸۸۶ در ورودی بقعه امامزاده محمود را در نایه از دهکده‌های اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۲).
- ۱۷- حبیب الله بن حسین کمری در سلخ رمضان ۹۰۰ در ورودی بقعه امامزاده یوسف رادر کلیک نور ساخته است (ص ۲۷۶).
- ۱۸- استاد محمد بن اسماعیل نجار در حدود سال ۹۰۰ در ورودی بقعه امامزاده زکریا را در شکرکوه کلاردشت کلارستان ساخته است (ص ۱۳۳).
- ۱۹- استاد حسن بن علی نجار در حدود سال ۹۰۰ در ورودی امامزاده

۱- امروز گیلیارد گویند از دهکده‌های دماوند است. ۲- منسوب به کمر (بضم کاف و میم) از دهکده‌های کمر رود نور است.

زکریا را در شکرکوه کلاردشت کلارستاق ساخته است
(ص ۱۳۳) .

۲۰- استاد علی اصغر در حدود سال ۹۰۴ قمری پنجره مشبك بقعه درویش رستم را در اطاق سرای زانوسرستاق کجور ساخته است (ص ۲۲۴) .

۲۱- استاد درویش محمد بن رستم در سال ۹۰۴ قمری در ورودی بقعه درویش رستم را در اطاق سرای زانوسرستاق کجور ساخته است (ص ۲۲۳) .

۲۲- استاد محمدخان گیلانی در سال ۹۰۹ قمری صندوق امامزاده محمود را در دهکده تیرسا از دهکده‌های تترستاق نور ساخته است (ص ۳۲۲) .

۲۳- استاد محمودنجان در سال ۹۱۹ صندوق امامزاده یحیی را در دهکده نواز از دهکده‌های بالالاریجان ساخته است (ص ۴۲۶) .

۲۴- خشنام لپاسانی در سال ۹۲۳ قمری در ورودی بقعه امامزاده موسی را در دهکده اوز از دهکده‌های اوزرود نور ساخته است (ص ۲۵۸) .

۲۵- یعقوب کم در سال ۹۲۳ قمری همراه خشنام لپاسانی در ورودی بقعه امامزاده موسی را در دهکده اوز از دهکده‌های اوزرود نور ساخته است (ص ۲۵۸) .

۲۶- خشنام بن علاءالدین بن محمود لپاسانی در سال ۹۲۶ صندوق مرقد بی بی خانم را در نسل نمارستاق ساخته است (ص ۴۸۶) .

۲۷- محمد بن حسن در سال ۹۲۶ همراه خشنام بن علاءالدین لپاسانی صندوق مرقد بی بی خانم را در نسل نمارستاق ساخته است (ص ۴۸۶) .

۲۸- محمدنجان لپاسانی در سال ۹۲۷ در ورودی بقعه سلطان ابابکر کتیا

را در دهکده کلا از دهکده‌های میانرود بالای نور ساخته است (ص ۳۰۲) .

۲۹- خشنام بن علاءالدین لپاسانی در سال ۹۳۳ در ورودی بقعه امامزاده جعفر را در انگرود اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۸) .

۳۰- خشنام بن علاءالدین بن محمودنجان لپاسانی در سال ۹۳۴ صندوق مرقد امامزاده جعفر را در دهکده انگرود اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۹) .

۳۱- علاءالدین بن محمد بن حسن لپاسانی در سال ۹۳۴ همراه خشنام بن علاءالدین صندوق مرقد امامزاده جعفر را در انگرود اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۹) .

۳۲- استاد خوشه نام (= خشنام) بن استاد علاءالدین (= علاءالدین) لپاسانی در غره ذی قعدة ۹۳۹ قمری در ورودی بقعه امامزاده محمد و امامزاده ابراهیم را در هتیرالورود نور ساخته است (ص ۲۸۹) .

۳۳- استاد ابراهیم بن استاد نظر تنکابنی در سال ۹۵۱ قمری صندوق مرقد پلاسید را در سادات محله سخت سر (رامسر) تنکابن ساخته است (ص ۳۶) .

۳۴- علاءالدین بن محمدنجان لپاسانی در سال ۹۵۶ ، صندوق مرقد سلطان ابابکر کتیا را در دهکده کلا از دهکده‌های میانرود بالای نور ساخته است (ص ۳۰۳) .

۳۵- استاد ابراهیم بن خوشنجان لپاسانی در سال ۹۶۰ صندوق بقعه سید سعدین را در یاسل اوزرود نور ساخته است (ص ۲۷۳) .

۳۶- علاءالدین بن محمدنجان در سال ۹۶۴ صندوق سید محمد کتیا دبیر صالحانی را در صالحان کجور ساخته است (ص ۲۰۳) .

۳۷- استاد محمود بن استاد خشنام بن محمود لپاسانی در حدود سال ۹۶۶

- درورودی بقعه سیدسعیدین را دریاصل اوزرودنور ساخته است (ص ۲۷۳) .
- ۳۸- شاه محمد دیلمانی درشوال ۹۶۸ قمری صندوق مرقد امامزاده ابراهیم را در تیرسای تترستاق نور ساخته است (ص ۳۲۰) .
- ۳۹- استاد کمال صوفی در سال ۹۶۸ همراه شاه محمد دیلمانی صندوق مرقد امامزاده ابراهیم را در تیرسای تترستاق نور ساخته است (ص ۳۲۰) .
- ۴۰- استاد عزالدین بن یوسف نجار لباسانی در ربیع الثانی سال ۹۷۵ قمری صندوق مرقد امامزاده انوشیروان در سراسب کمروود نور ساخته است (ص ۲۸۴) .
- ۴۱- استاد اسفندیار بن کیا فلک الدین کلوت در سال ۹۷۶ قمری صندوق مرقد امامزاده احمد کیاسلطان را در خجیرکلای اوزرود نور ساخته است (ص ۲۷۰) .
- ۴۲- استاد ضحاک بن استاد حسین نجار اروی در سال ۹۷۹ قمری صندوق هفت تنان در دهکده هفت تنان از دهکده های بهرستاق لاریجان را ساخته است . این صندوق عظیمترین صندوقی است که نگارنده تاکنون در صفحات شمال دیده است . (ص ۴۵۸) .
- ۴۳- بابوشاه بن جلال الدین نجار دماوندی در سال ۹۷۹ همراه استاد ضحاک بن استاد حسین نجار اروی صندوق هفت تنان را ساخته است (ص ۴۵۸) .
- ۴۴- استاد شرف الدین بن افضل صوفی نقار لباسانی در سال ۹۸۱ در ورودی بقعه هفت تنان را در هفت تنان بهرستاق لاریجان ساخته است (ص ۴۵۶) .

- ۴۵- استاد میرزا علی ولد مشهدی رمضان قصری ۱ در سال ۱۰۲۹ قمری در ورودی بقعه امامزاده رضا را در کچل ده میان رود سفلائی نور ساخته است (ص ۳۴۷) .
- ۴۶- استاد ملا آقا جان نجار در سال ۱۱۰۰ در ورودی بقعه سلطان احمد نریزنده را در دهکده دلاناز دهکده های دلارستاق نور ساخته است (ص ۴۶۷) .
- ۴۷- مشهدی گلپایا نجار در سال ۱۱۰۰ همراه استاد ملا آقا جان در ورودی بقعه سلطان احمد نریزنده را در دهکده دلا ساخته است (ص ۴۶۷) .
- ۴۸- استاد ابراهیم در ذوالحجه سال ۱۱۰۲ قمری صندوق مرقد شیخ احمد نوری را در بلده نور ساخته است (ص ۲۹۱) .
- ۴۹- استاد مظفر در ذوالحجه سال ۱۱۰۲ قمری همراه استاد ابراهیم صندوق مرقد شیخ احمد نوری را در بلده نور ساخته است (ص ۲۹۱) .
- ۵۰- استاد محمود در ذوالحجه سال ۱۱۰۲ قمری همراه استاد ابراهیم صندوق مرقد شیخ احمد نوری را در بلده نور ساخته است (ص ۲۹۱) .
- ۵۱- استاد علی گر شاسف در ذوالحجه سال ۱۱۰۲ همراه استاد ابراهیم و دیگران صندوق مرقد شیخ احمد نوری را در بلده نور ساخته است (ص ۲۹۱) .
- ۵۲- استاد حسین پوشگر کاردرگر در ذوالحجه سال ۱۱۰۲ همراه استاد ابراهیم و دیگران صندوق مرقد شیخ احمد نوری را در بلده نور ساخته است (ص ۲۹۱) .

۱- منسوب به رود بارقصران است که در کتب جغرافیایی قدیم به نام قصران داخل نیز خوانده شده است .

- ۵۳- منوچهر همراه استاد ابراهیم و دیگران در ذوالحجه سال ۱۱۰۲ صندوق مرقد شیخ احمدنوری را در بلده نور ساخته است (ص ۲۹۱).
- ۵۴- سیدجعفر نیاکی استاد زمان در سال ۱۲۰۴ در ورودی بقعه امامزاده ابراهیم را در دینان امیری لاریجان ساخته است (ص ۴۵۰).
- ۵۵- استاد سلم الله در سال ۱۲۰۷ صندوق مرقد سیدزکریا را در اوزکلا از دهکده های اوزرود نور ساخته است (ص ۲۶۰).
- ۵۶- استاد محمدصادق در سال ۱۲۰۷ همراه استاد سلم الله صندوق مرقد سیدزکریا را در اوزکلا ساخته است (ص ۲۶۰).
- ۵۷- استاد افراسیاب بن استاد علی نجار لارجانی در حدود سال ۱۲۱۵ قمری در ورودی بقعه امامزاده احمد رضا در لاسم بالالاریجان ساخته است (ص ۴۰۹).
- ۵۸- محمد بن علی بابو نجار در حدود سال ۱۲۱۵ قمری صندوق مرقد امامزاده احمد رضا را در لاسم بالالاریجان ساخته است (ص ۴۱۰).
- ۵۹- استاد آقا بابا در سال ۱۲۱۷ در ورودی بقعه امامزاده یحیی را در نوا از دهکده های بالالاریجان ساخته است (ص ۴۲۶).
- ۶۰- استاد محمد بن استاد عباسعلی کلج ساکن نوشان در سال ۱۲۲۰ ، صندوق بقعه دانیال پیغمبر را در دهکده دانیال لنگای تنکابن ساخته است (ص ۹۴).
- ۶۱- استاد نورمحمد نمارستاقی در سال ۱۲۳۸ صندوق امامزاده ابراهیم را در دهکده تیرسای تترستاق نور پس از زلزله تعمیر کرده است (ص ۳۱۸).
- ۶۲- استاد محمدقلی نجار در سال ۱۲۶۷ نجاری بقعه آقا عبدالرضا را

- نزدیک دهکده پردنگون بیرون بشم کلارستاق به اتمام رسانیده است (ص ۱۲۲).
- ۶۳- استاد محمدابن بسطامی در سال ۱۲۸۸ ضریح امامزاده محمود را در نایه (ناحیه) اوزرود نور تمام کرده است (ص ۲۶۳).
- ۶۴- استاد علی ابن بسطامی در سال ۱۲۸۸ همراه استاد محمدابن بسطامی ضریح امامزاده محمود را در نایه نور به اتمام رسانیده است (ص ۲۶۳).
- ۶۵- کربلائی مرتضی بن لطفعلی طایفه گرجی در سال ۱۲۹۸ نجاری بقعه امامزاده بلال را در دهکده ناتل رستاق نور تمام کرده است (ص ۳۵۱).
- ۶۶- کربلایی حمزه سراسبی در حدود سال ۱۳۰۰ سقاخانه چوبین دهکده یالو از دهکده های یالورود نور را تمام کرده است (ص ۲۸۶).
- ۶۷- محمد کاظم ولد الله ویردی میان بندی نوری در رجب ۱۳۰۱ صندوق مرقد شاه رضا کیاسلطان و در ورودی بقعه آن را تمام کرده است (ص ۳۵۶).
- ۶۸- کربلایی کاظم نجار جزئی در سال ۱۳۰۶ در ورودی بقعه امامزاده سیدحسین را در جنگل سازی یک اسبی کلای ناتل رستاق نور ساخته است (ص ۳۴۰).
- ۶۹- استاد جعفر لورائی از اهل نسا در سال ۱۳۲۰ قمری نجاری بقعه آقا عبدالرضا را نزدیک دهکده پردنگون بیرون بشم کلارستاق تمام کرده است (ص ۱۲۱).
- ۷۰- استاد سبزعلی لورائی از اهل نسا در سال ۱۳۲۰ همراه استاد جعفر لورائی نجاری بقعه عبدالرضا را در پردنگون به اتمام رسانیده است (ص ۱۲۱).

- ۷۱- محمود نجار در سال ۱۳۲۰ قمری در ورودی بقعه امامزاده صالح را در سوردار میان بندنور ساخته است (ص ۳۶۶).
- ۷۲- استادعلی اصغر ولد کربلائی علی مراد سرائی در سال ۱۳۳۲ قمری نجاری بقعه امامزاده اسماعیل را در دهکده پایین واز نایب نور تمام کرده است (ص ۳۷۱).
- ۷۳- استادحسین نجارباشی در سال ۱۳۳۸ قمری ضریح مرقد امامزاده خطیب و نجیب رادرنایه (ناحیه) اوزرود نور به اتمام رسانیده است (ص ۲۶۵).
- ۷۴- استاد حسین نجارباشی ولد مرحوم مشهدی جعفر من طایفه حیدریه در سال ۱۳۳۹ در ورودی امامزاده داودکیا سلطان را درنایه اوزرودنور تمام کرده است (ص ۲۶۶).
- ۷۵- استادحسین باروج در ورودی امامزاده اسماعیل را در دزدبن کوهستان کلارستان ساخته است (ص ۱۴۹).
- ۷۶- کربلایی مرتضی نجاری بقعه امامزاده عبدالله را در سوردار میان بند نور به عهده داشته و به اتمام رسانیده است (ص ۳۶۵).

بنایان

بنایان چیره دست از مصالح بنای عادی روزگار خود همچون سنگ و آجر و گچ و آهک بناهای جالب نظر و پایدار ساخته اند. اغلب دژهای کوهستانی با سنگ قلوه و گچ سرندی ساخته شده اند و سنگ تراشیده در آنها دیده نشد. در آب انبارها و مخازن آب این نوع بناها، ساروج نیز به کار رفته است.

مصالح بنای بقاع متبرک کوهستانی، همچون دژها، بیشتر سنگ-قلوه و گچ سرندی است و داخل و خارج آنها را با گچ غربالی سفیدکاری کرده اند در یکی دوبنا در کوهستان نور رنگ نیز به گچ اندود دیوار افزوده

بودند.

- آجرهایی با قالبهای معمول در دشت و کوهستان مازندران در بناهای امامزاده‌ها و مساجد و تکیه‌ها به کار رفته است و برای ساختن پلها نیز از آنها استفاده شده است. خشت این آجرها در محل زده می‌شد و در کوره‌های محلی با چوبهای جنگلی می‌پخته‌اند.
- برای ساختن دروینجره و صندوقهای مرقدها و سقف بناهای مربع و مستطیل شکل انواع چوبهای محکم جنگلی را به کار برده‌اند. در سالهای اخیر که به فکر نوسازی افتاده‌اند، اغلب مساجد و بقاع پابرجای قدیمی را خراب می‌کنند و به جای آنها از بلوک (خشت سیمانی) و سیمان و آهن بناهایی می‌سازند که هیچگونه ظرافت و هنری در آنها دیده نمی‌شود و گذشت زمان نشان خواهد داد که استحکامی نیز نداشته‌اند.
- ذکر نام بنایان و معماران معمولاً در بناهای مذهبی نیست. در چند موردی که به آنها برخوردیم از این قرار بوده است:
- ۱- بهرام بنابن علی در سال ۸۴۰ قمری به دستور ملک کیومرث بنای عظیم و زیبای شاه‌بالو را در دهکده آهودشت ناتل رستاق نور ساخته است (ص ۳۴۵).
- ۲- پاشا بن تهراس، بکشاه جمشید در سال ۸۴۰ معمار پیشکار بنای شاه‌بالو در آهودشت ناتل رستاق نور بوده است (ص ۳۴۵).
- ۳- استاد حسین بن علی بنای آملی حسینی در حدود سال ۸۴۹ قمری بنای بقعه طاهر و مطهر را در هزارخال کجور به اتمام رسانیده است (ص ۱۹۰).
- ۴- محمد بنا در سال ۱۰۳۴ قمری رباط شاه عباسی پلور را تمام کرده است. این رباط بر سر راه لار واقع شد و یکسره از میان رفت (ص ۴۰۵).